

4227^{65.}LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

65

som 3 kr. låsten.

2,50 låsten var alldeles för
litet betalt. För om en skulle
leja upp ett milvike, fick den
ge åtminstone 25-30 kr., o då
gjorde di ändå inga stora pengar, di
som högg, för det går åt mycket skog
de 2 mil. Sen hade en inte mycket
för allt det andra arbetet: inkörning,
kolning o utkörning.

"Bränne fall."

Före mitt minne brände di
fall. Det gick te på det sättet, att
di högg skogen på sår mark,
som inte var för illekes. Sen skogen
harde fått storke, tänkte di eld på
'n. Men di fick ju lov se te, så
att inte elden gre ut i skogen runt-
ikring. Det var nog rätt så be-
svärligt ibland. Sen det hade brun-
ni' så mycket som ville brinna,
plorke di ihop pinner o skräp
o brände det i särskilde högar.
Det grövste, det som inte ville brin-
ne, fick di väl lov ta där, en-
tingen di nu tog 'st före eller efteråt.

Slubber o stener o allt saunt
fick vare kvar. Di bare tog bort
grensdumper o kubbanner o
annat, som di inte fick te bejune. Sen
tog di e karke o janne ut aska o
sodde rag i den. Ragen mylle' di
orlusa nu med e karke. Det pastods
aft di kunne fa bra rag pa det sat-
let. Wasse var sadde di sen i gras-
fro i ragen. Administone gjorde di
det pa en del stallen.

Nar di sen skar ragen, sa
kunne di inte meje med tier, for
det var stener o slubber o ojanat
o sant. Utan di hade lange skarer,
som di skar i ragen med. Di tog
tag med vanske naiven om sa manga

ragshän, som di kunne hålle om,
o så skär di å dom med skära,
som di håll i högre näven. Råg-
shäna band di sen ihop i netter.

Så länge det sen var nåt gräs
se tale om, slog di väl o raske o
tog reda på 'et. Nädel sen börje
på o inte vore nåt se ta, släppte
di på djura o bete 'et.

Jag minns inte, att di har
besint fall, men mina föräldre o
andre har tale om att di brukte
gå så för. För resten har jag själv
sett märken efter 'et. Vid Högstorp
fanns det e äng, som hörde se släpke-
kärret. Ho var inom samma hägn.
När vi var där, var det ungskog på ra.

Runt omkring den där änga låg det
kubbar här o där, som var brända
med omkring en del å dom. Jag
fråge far, vad det var för vändning
då soare' han, att det var sen de
hade bränt fall i lin. Det var
torpern, som hade varit vid Högårs
fjell oss, som hade bränt fall. Sen
han hade tagit bort rosen, väckte det
opp så'n förskräckligen hallabräte
på fallet. O det gne folk för jäm-
nan o kampe ner gräset. Då vart
högarna änga o tog o slog å
hallabräten.

Vid Lovdovika hade dioclen
bränt fall i en hage. Men det fick di
vinst aldrig sakt. För då var det

redan förbjudet te bränne fall. & så
var det sej inte bättre, att det olycke-
des för honom, så att elden gne
ut o brände ner skog, som slog
på rot. På det sättet fick sm-
sorgarna reda på det. Annars var
det väl meningen de gör det i all
lyskhet. Det var Erker i Svandvika,
men det var gjort, innan vi kom
de Högdaup, men jag har sett hagen.
Där han bränt. Det likadant som
vid Högdaup lög det brände kub-
ber o grener här o var på det olycke
i hagen, där han hade bränt fall.
Erkers far brände nog också, men
då var det väl inte förbjudet.

Nybyggjarliv i Hårdsörpe skoga.

Erkers far i Svartvika det var en rediger gubbe de arbete. Folk sa', att di hade vakt tvingare de rymme ifrån Skävi (Skedevi) o så gått se ner åt Risinge. Han hade väl gjort något snallt, men det vet en jätte riktigt. Di har aldrig talt om et själva, men andre sa'et. Om det sen var verkligt eller om di gisse se'et, det vet jag inte.

Men då di först kom ifrån Skävi bodde di de en barjan i e kolkoje på Hårdsörpe marker. Sen odde di upp hele Svartvika o det var det störste torpet på den sida om

Häradstorp. Di hade för det förste ett
par hästar, ibland tre hästar o ändå
fållingar. Så hade di ett par oxar
o me kor. Men jag säger inte, att foret
räckte de ik så många dygn, utan
di fick hålls o kojle o krabble o
ändå släppe vall så tidigt på
våren, så dygn fick hålls i
kärna o öle lag. Kubben hade ät
meisone o ta backre, men Erker, det
var sone, var en borse vid bå' folk
o kriter o hade dom magre bå'
kor o deagere. — Kanske kunne det
vare en 26 tunnland åker de Svart-
vika o det hade gubben odde opp.

Så byggde di också opp hele
torpet bå' sluge o lagard o alling.

Stuga var t. o. m. ett tvåvåningshus
med reem o kök bå' där nere
o där oppe. Vid Svartvikha födsle
di ork på opp femtan barn. Utå-
dom la' di alla fleste å se Ame-
rika. Jag minns bå'en som dette
Kredit b en som dette Kalle, men
di la' å med jag var barn. Det
var bare Erker, som vart hemme
o dog dorgut efter di gamle.

Från båjan hade di väl inte
reda på dom, för det var så'na ur-
skogs däröppengenom. På den trå
kunde inte Hårstorp se Tringsen utan
se Hårneik. Men det dröjde väl inte
så länge, förän di fick reda på dom, fast
det var långt in i "ihålna" skogen.

74. 4227

Vårt arende behöörde di väl inte
ge de en bärjan. Men det var redigt
gjort i alle fall de odde o bygga
opp ett sånt ställe o ändå få opp
en så'n barnmars.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

74

Samle höghorperu redde se-
bra. Det var han, som hade odlat by-
det meste uti åkerjorda där. Han
hade två drängar o två piger, så
di var de hjälpa, när di skulle
börja i kärret. Dränga fick för det
meste hålls i skogen. Körde gjorde
han mest själver. Di hade ofta ända
de 4 miles. Det hade di t. o. m.
sist året, då han varit dö 1/2.
Pigra fick hålls på odlingsa o
djurpacke. På vintern hade di väl
inte ha haft två piger för jämnar,
men på somra brukte di ha det. Det
så' far o han kände på se 'et. Men det
är väl det troliga, att pigra inte odla
allt, utan att bara fick hjälpe dom

76.4227

de rofhygge o vrie ikull skogen, ät-
minstone på di värste pläcka.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

76

Boskapskötsel.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

77

Vid Högboarp hade vi ett par
 ocker, tre kor, ett par keuiger o en
 5-6 får, men då fick en jfr köje halvm
 alltibland. En fick mest fore med
 karrhö o löv o råghalm. Ibland
 rege en lövet inkom på hängbjörke-
 ra, för det åt di ändå. Fara fick
 just inget annat än löv. Oka fore
 en jfr bäst, för di skulle gå o dea
 för det mest. Den två när di inget
 gjorde, rege en asplöv o skar halm
 o rycke ihop. Lide karrhö fick di
 jfr orkosa äte. Vår en köide, fick
 di mest äte rosp. En skar råghalm
 o blötte o skedd på mjöl, bra

med mjöl. Det fick en gård och skrä
på flera gånger, för när di kom
hem på kvällen, var di för det
messe så trötta, så di bare ville
lägga sej. Åkerfåret, det lille
en hade, gick mest åt det betesför.
Och fick ju lov ha hö de äke bä-
nere vid Loharp och oppe vid mila
med en lärste.

Kora fick inte så mycket
kraftför. Vår di mjölke som mest,
fick di ju lite gropp di också. För
det messte fick di sop men ibland
kunne en ge dom mjöllet i vatten. Det
hade en ju inte än de ge dom i åmbar
på den sin. Eld tog sålde vi mjölke
de Beijmyre. For bar ner na de her-

gärn o sen tog deras mjölkkrush
na med. in fick 25 öre kanna. Men
det var bare på vintern som en
kunne sälje när mjölk. Om somra
gick ho åt ändå. Mjölk var ju
det vridigaste de ta de, när en kom
hem o skulle ha lite äte kött.

Får hade en inte så många.

Det var i alle fall så att en kunne
slakte ett nå'n gång för de få lite
kött. Det var på hösten, innan en
skulle in. Då hade di gått valde
på sommaren o var skapligt fete. Ibland
slakte en ju lammunge o ibland
gamle får. Det var alldeles som det
bar se. Det såmså åt en opp o hax.
o det lipste solte en ner. En del göm-

des de sommern, då en tarke 'eh o'åh
'eh spicket. Fårskilt skulle en göm-
me hänga de sommern, båt utå
får o kor. Som skulle en da, när
en gick o slog, så att en skulle vare
mjuker i ryggen o kunna hålla efter
bordikring i "brägra" o slå väl.

Tunga ho är ju mjuker o smidiger
o slår o sletter in gräset i mun.
Då är ho ju vasser på översida, så
när ho får tag, då följer gräset
med in i mun. Om en åh tunga, skul-
le en bli like mjuker o lediger i
ryggen som tunga är mjuker och
smidiger.

Kalva, som en fick, lå' en ju
på en del. Kvigera, vi hade, hade vi

in lagt på. Det blev inte så många
efter tre kor. Om vi la' på två om
dies, så blev det bare en de slakte.
En det slakte vi, när di var så där
en 14 dar - 3 veckor. En gång hände
det, att vi hade en över sommern. Det
va en tjurkalv, som var födder stump-
lödan (piskapen). Efter det fick han
hele stumpen. Vi tänkte fö' öppren
te en slut, men så vart han arg
på sommern, så då slakte di'en på
hösten. Då var han 9 kvartar.

För det mesta hade vi bare
en gris. En gång for far bort med e
sö, så han fick griser. Men det äret
vart det så gott om griser, så han
kunne inte sälja en enda. Han var

tvungen de slakte dom allihop som småkuddinger, för det gick ik så osäckt med säd, så det vart o-möjligt de ha dom kvar.

Smår fick en inte så mycket, så det gick ik i hushållet. En fick ju lägga maträck nästan ärt om, & när en slog på karrret om smma behövde en ha lif. -

Vid Högstads släppte vi vall i april eller när det blev ar-senligt bart. Men somstiderna di släppte vall i mars med tjäl-lag kvar, så djura fick gå på tjälven ute i karrar o äte lag. De resten lönärde di sej med krosaris o blåbärsved.

Fäia fick en intet släppte vall
på skogen förän 1 pini, annars fick
di o älsopp plantera. Te ders fick
di gå i en hage framme vid torget.
Vid Svandvika hade di en pojke, som
fick o valle fäia ett tag på vana,
innan di fick släppte dom på skogen.

När di andre släppte vall,
hade svandvikerens djur redan vant
sig te gå vall o hade t. o. m. börja
hatt opp sig. Det var väl bättre
te gå i skogen o äte krörens än te
stå inne i lagren o inte få annat än
rughalm.

Skulnad mellan olika
förvaltare vid Rinspong.

Te omkring 1880 var det en skogsförvaltare vid Rinspong som hette Jonsson. Det var en bra karl efter som di sa'. Han kunne bönjäsa och så te leve. Under hans tid hade böjner o torpare det rätt skapligt. Di hade nå't så när betalt för köre, så di kunne gåne like om vintra.

Men så gjorde han ett fel. Di påstod, att Ekman skicke 'en de Bliksorp för te se på skogen där, om det val så mycke', så det var nå'n idé för honom te köje gärna.

För alle gårdar, som det var nå'n
skog te, ville han slå under sej. Di
högg sen där den grävste timmer-
skogen o kale resten.

När Jonsson kom te Blixtorp,
säg han ju med det samme, att där
fanns mycke' skog, men Iven i
Gornne o Olsson i Bratteburg (di
var bröder di både) mucke sen te
säje åt Ekman, att det inte var
nå'n skog te tale om. Iven i Gornne
var förmyndare för barna, som
rådde om Blixtorp. Fartern hade
vart en oliking o hade rymt te
Amerika. Nu så' Iven i Gornne å
sej förmynderskapet o sen köpte han
o Olsson gårn o tog där västte

skogen. Sen sålde di den te en trävaru-
handellere, som hethe Jonsson. Så tog
han där timmerskogen, som var kvar,
o sen sålde han den i sin lura åt Rin-
gvinga, så nu rå di om den.

O men när Ekman fick vete, hur det
hade gått te med den där Bliedorpaffä-
ren, vart han arg o gav Jonsson släken.
Sen kom Karsberg dit som skogsför-
valtere. Om honom sa' di, att han var
Ekman's son, fastän oäkta förstås. Han
var klippt lika en, påstod di. Om
det sen är sant eller ej, det kan en ju
inte så noga vete.

Det är i alle fall sant, att
när Karsberg kom, blev det värre
för folket. För han var enne' ingen annan

de leve än sej själver. Priser på allt
arbete gick väl inte ner skrä, men
snart nog minske kan betalninga för
bå' huggning o körning. Förste
åra kunne di ji tjäna nå't så vår
skapligt med köre, men det tog
snart slut. Förste året vi var vid
Högdaup körd far o kalle timmer i
14 dar på våra. Det var ilakt de
käre, digger snö o skare o besvär-
ligt på allt sätt, men ändå tjänte
di skapligt, efter den den förtas.
Di tjänte 50 kr. på 14 dar o då
hade di ändå långt de åke kväll
o mera. Då hade han inte kunne
sätte ner priser riktigt. Sen kunne
di aldrig tjäna nå't mer timmerkäre.

Hur di än bar sej åt, så var det klypt
omåjligt. Det bar desamme om en
kård eller ej, för en tjänste ändå
inget. Så fort Karsberg såg, att bonnura
o borgera tjänste nå't, så var han
beredd o satte ner priset. Så befallte
di först 90 öre ryssen för pinnhugg-
ning o då fick di hugge pinna 12
tum länge. Di som då var duktige
te hugge, kunne ~~pi~~ hugge en 3 rysser
om dan o det var pi mycke' pengar
för den tin. Uten då mycke' förtro
Karsberg, att di tjänste för mycke' o
så satte han ner priset te 80 öre ryssen
o då fick di inte vare mer än 9 tum
länge. När det sen fick gå nå're åt te,
satte han ner priset ändå mer, så

Da fick di inte mer än 60 öre ryssen
o då skulle di vare bare 6 lunn länge.
Da gick det ik mycket mer te en ryss o
hemskt länge te häre blev di orksa.
Men då slutte'ji di fleste med te hugge
pinne. Fasthet var väl alltid våra,
som höll på. Di var domgre för te
kunne leve friska.

Likedan var det med gjära.
Den fick en inte sälja te våra utom-
stående. I början betale di 25 öre
kanna. Sen satte di ner 'et te 20
öre året därpå. Medje året betalte
di inte mer än 15 öre, o då var det
orksa^{teijnt} omöjligt, t. o. m. sämre än pinne-
kötet.

På samme sätt var det med

Kolninga. Kolera hade de en bärjan
1,50 lasten på botten. Men så en gång,
då Harsberg hade kolera samlade o
skulle betale dom för plantare, dog
han kop med dom, ^{inte} skulle få
mer än 1,25 för var ryss. Då var det
en kolere, som bette di kalle för
Springare-Johan. O han tyckte, att
det kunne di godt göra, för en 25-
öring mer eller mindre det kunne
ji kvitte. Det tyckte Harsberg var
bra o så satte han ner priset de
1,25. Men di andre kolera var arga
på den där dumme otäcken de Springare-
Johan.

Om arbetsfolket lev
vid Hårabstarys gård.

Tidigare hörde Hårabstary
under Hjermvik men kom senare
under Tingsborg. Det var inte bort-
arrenderat utan sköttes som utgård.
Eft tag var det en inspektör Åström,
som förde befalet där. Senare fram
sköttes det av en befallningsman,
som hette Norden.

Härdsörpe kolere.

I början hade di ringe särskilde kolere vid Härdsörpe, utan det var visse städer, som fick kole var sju mil. Men di andre städer fick hjälpe de med te göra dom i ordning. Di hade beking för allt sånt arbete. En del var lätte beking som t. ex. de skafte ut en kolbotten. Andre beking var värre. Så t. ex. de bygge en kolkoji på en dag. Di fick hugge virket, vältre plankorna de här o allt. Det var ett dagsverke som räckte de. Hanne barr fick städerhusterna göra. Di hade väl 50 öre om dan för det arbetet, för det

hade fruntimra annars i dag-
penning. Längre lebakens hade di
inte mer än 18 skilling, men i mitt
menne hade hjälpera 15 öre om dan
liktedant som fruntimra. Var di
(hjälpere) fullgode så nära, ha-
de di 75 öre om dan. Det hade bios-
min, när han gick hjälper.

En del kolleer var inte omtyck-
te utå di andre skatera, för di var
så kinkige. Det var särskilt en som
hette Lasse, som di inte tyckte
om. En gång höll han, farmin
o en skater, som hette Gustaf
Nilsson på o kulle e mile. Kulle
o smaree var beting för tre kares.
Då var det en grover kubb, som

var besvärsligen de klyve, så Gudaf
Sibra kaste opp i en kasse opp
på kullen som han var. Den andre
ville inte ha'en utan slängde ner
en igen. Då blev Gudaf Sibra, som
annars var en snällare karl o from
som ett lam, ilsket o kaste
tebakens kubben o det mitt på
Lasse. Men han hann kaste se-
renna och väl var det förannars
hade han följt med kubben ner,
för han äkte över mila o ner på
andre sida.

Längre fram slutte di te ha
statue, som kole. Istället an-
ställde di det särskilde kolere,
som fick göra allt arbetet själve

utom inköret. Det fick ju pergeras
statere göra sen också. Di hade mest
belning då med: 5 parkörningar
för en del o 5 för andra. Någon gång
knewe det väl också hända, att di
inte hann med ett sånt belning.
Då fick di stå o köra mer.

Kolera hade 1,50 lästen för
allt arbetet. Di var lönngrne de ha
6 miles, men det fanns di, som
kade 7, om di var riktige arbe-
dere eller om di hade yngre pojkar,
som var hemma o hjälpte de. Det
knewe bli en 30 - 60 o ända de 70
läster ar e mile. Det berodde på
hur store di var o hur bra di gick.

Förutom betalninga för kola

hade di ji fritt husrum (men bare var ritt rum) o vedbrand. Så hade di sina åkerdäpper like dant som statera. Sikklesse kolera hade ok-så ko, men då fick di hålls om somra både i skogskärre o bärge ål dom. Kunne di få tag i nåt löv de kacke, så gjorde di det med. En del hade far orlora, di mest bare est var.

Det var ulike med kolera, hur di skötte sej. Di redde sej därefter. En kolere, som hedde Fredrik Kroll högg koluer så langt i förväg, så att han inte behövde kolle det ved, han hade ligge under året. Han hade jämt torr ved o fick mer kol än nån å

di andre. Di hade det ju bask uti alle
Kolera. Men det var rätt så dygt
de ligge o kolo 6 eller 7 miles
på hästa.

Men det var inte alle som var
så skotsamma. Så var det en kolera,
som di kalle för Spingere-Johan Han
o så en annan kolera hade sina
kolhugg inte varandes. Det var
ena lott odäckingar både två,
så di låg för det meste på var
si sie om en stor sten. Den ene
ville ligge i sola o den andre
i skugga, så di flytte sej unna
för unna, eftersom sola gick. Så det
var så nerhugnet runt den där sten.
Så det var både jorda.

Sen berättade det ju också på
hur di skötte sej med staterna, när
di körde ut kola på vintra. Mo-
rens skulle ta å stybbet o sen
njälje de o lårse. Glade di då som
den där Fredrik allt i ordning o
koffepanna varmer, så staterna fick
gå in i koja o varmesej, när di kom,
då lårste di bättre o plocke i kola o
var noga på alle sätt. Anvans kan-
ske di bare högg. Hårka i kolvägga
o drog ner i sället. Det gick ju mycke
fortare, men det var inte så mycke
kol.

Glärsdorp stobere.

Vid Glärsdorp hade stoberna
6 tunner råg, 2 halvtunne vete,
2 halvtunne ärtor o 2 tunne korn
i stat. Så hade di 6 tunner stobrot-
tis. Dessutom hade di siva tapper
o fick alldeles som di skötte dom.
Potatis fick di i alle fall bra
mycket, åtminstone för det mesta.
Tapperna var så pass stora, så di
kunne sätta ett par tunner po-
tatis. Men alle var ju inte lika
store. Far L. ex. kan orke ogra, så
den tappan blev dubbelt så stor
enot den hade varit förut. O far-
far, han var också stobere, hade

tre stycken tårter. Men han hade
odde öpp dom själv förstås. Sta-
tera hade också 6 pund vill &
1 skap söt mjölk om dan.

För den staten skulle di gå
16 dagsverken i månaden. För över-
dagsverken hade di 1 krone om
dan. Så om di kunne gå vid her-
gårn varenda dag, kunne det
bli 100 kr. om året. När di kände
kal om vintra, fick di också la-
garn kl. 3 om morgna. Då hade di
10 öre för var natt som överdags-
betalning. Annars skulle di vare
framme vid hergårn kl. halv sex
om morgna & sen hälle i de kl. 7
på kvällen.

På bostad hade släkterna
bare 1 rum var. I stadbyggninga,
där vi bodde, fanns det 2 våningar
o det bodde 4 släktfamiljer i var
våning. På tredje våninga fanns
det 2 rum, men jag minns inte
att där bodde mer än en släkt.
I var våning var det ett kök,
så di 9 släktfamiljer, som bod-
de där, fick ha di där 2 kök
ihop, när di bake o bykle, för
nåta byggghus hade di inte. På
det var mer bakstuge o bygg-
hus, men di kalle dom för kök.

Di alla fleste uta släkterna
hade ju gris. Men det fanns så'na,
som det var så fattigt för, att di

inte kunne få nå'n gris. Hemme
hørte di gi gris for jærnan. O fœr
den tid på høsten, da di tog gri-
sen, fikk di slakte' den andre fram-
med jul, hørte di dua. Så di hørte
som, fikk di burt lite over års-
gamle. Så hemme hørte di pi
flask for jærnan.

Uten ibland var det rett
så besværligt o få nå't de ge grisen.
Det var de gå o rege hallalov
o kake åt en. O så gick far o de og
opp 'bläck' borde i kårta o bar
hem store 'byler.' Sen fikk mamma
hørte o kake det. Når di fikk
rore i lite røgkli, åt grisen det
gærne. Allot bruke di okra rege

o bære hem. Sen skälle di på let o
gav'et åt grisen. Thlaur bruke
di s. o. m. vrie å hele algrener o
kaste in som di var. Di som då
var vafe se åle, di bruke åle å
lovst o vrie i sej det meste utå
grener o hsa. Så gick en gå barte i
ochagen, där di inte hade nära gni
vid der din, o plocke korvamp
o bære hem o koke åt grisen.

Det var som sagt inte alle
stafers, som kunne ha nära gris.
Så det gick inte se dea fram en gris,
om då inte låg i o frakte allt möjligt
åt en. O det fanns andre, som hade
gris, men som inte kunne skåte 'et,
utan som åt opp hele grisen på vintern.

Men herinne lyckte di, att det var
like bra de ha lite "sågel" hela
året om. Di, som åt opp helegrisen
på vintern, hade sen inte mer än
sju 6 penni sill o 1 skop mjölk
om dan för sommern, när det var
det stybste arbetet.

Ko hade inte skatera. Det
var bare en skatere, som hette Axel
Lagergren, o så far, som bruke kofe
o kof ihop på våra (april eller maj)
o ha över sommern. På skogen fikk
en ju ha na gratis o ett tag på somra
var det rätt så bra betel där. Men
det är klart, di fikk ju gå i karrar o
äde starr o annat karrgräs. Oppre
vid "Byn", där vi bodde, fanns det

ett gammelt stall från den tii, då
det hade varit koner där. I det
där gamle stallet hade de kona om
nätter. Sen fick de gå o raspe i
backa bordikring, där de inte kom
att vare sejte bte eller slå, o skäre
o reyske gräs o ge kona i bäs.

Ibland kunne ho väl och
så få lite potatis o när en skar å
potatisblasten om hösta, fick ho
gå den. En höst, när far plöjde o py
rovländet, var där mycke' rover
hoar i backen. De hade ju vunderover
på den tii, men dagsverkera hade
väl inte varit så' nogga se ta o py dom,
när blasta gick å. Då ba' far be-
fallningsman, att han skulle få ta

reda på rookvabba, som varkoar.
Det fick han löfte te, om han tog
nåm med te plorke, så han inte
behövde sinke sej med det själver.
O så fick jag följte med o plorke
rover efter pllogen. eftersom far
körde. Det var en dyngbotten
fuller, som far kördt hem te kona.
På sen fick en skäre en kargo rover
o ge na om kvälla ett tag framåt.

Vär di hade ko om somra,
så mjölke' di henne var smidag.
Skotte henne gjorde di och så var
smidag. Kvällen inna' vi skulle
mjölke' na, gav far henne rover
eller annat vad han hade. Axel La-
gergrens var inte riktigt så mané

de ge henne i bås. Men di hade det
ju bra ändå. Hennes far, som bodde
hos dom, före oca o hade fullstat
för det. Så di hade ett stöps mjölk
om dan för honom också. Sen hade
di föresen bare e gliche, så di hade
det bäst utå alle staterna.

På samma då di o så fars
hade kona, tog di mjölk på herr-
gård bare vardman dag. Så di dogo
fick vi e kenne o Lagergrens två.
En tog mjölk på herrgård den dan,
då en inte hade kona o på det sätt-
et fick en gott om mjölk hele somra.

När sen köster kom, sålde di
kona, för di kunne inte ha na över
vintern. Skallet, där di hade na,

108.

4227

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

108

var så dåligt, så där kunde en
na nära dyrt på vintern. Inte hade
di nåt för ik na heller föresten. - I-
bland tjänte di lite på korna o
andre gånger kunde di förlora lite.
Men det var ju bra i alle fall, för
di hade godt om mjölk på somra.

Fattigdomen vid Håradstorp.

En del utaf släkten vid Håradstorp
var förskräckligt fattiga. Så var det
t. ex. en släkte, som hette Magnus. De
hade bare haft e fläcke, men no dog
unger, så sen var det bare di själ-
va. Men ändå var det så fattigt,
så di hade inte så mycket som ett
kåstervar utan di fick ligga i bare
kalmen o sprattle. Det var t. o. m.
så fattigt, så han hade inte ens
e skjörte te ha på sej, när di gick
o slog på sommern. Vid Håradstorp
var det på den tiden en inspektör,
som hette Skörm. Det var en snäll
karl. En dag, när han kom ut på

gårdit o skulle se de arbetet, så gick
Magnus o slog o hade en stor valmab-
rock på sej. Inspektorn gick fram
de en o sa: "Men, här du Magnus,
ska du inte ta å dej valmabrocken,
när du går o slår?" Den andre svarade
då: "Det kan jag inte, för jag har
inga skor." Han fick lov knäppe
öppn rocken, så inspektorn fick se,
att han talade sant. När Skom sen
kom debakers efter middan, hade han
med sej e skor, som han gav åt
Magnus. Då tog han å sej rocken
o gick o slog i byer o skor han
som di andre.

Lite senere faans det vid Häradstorp en slätere, som di kalle för "Bonn-August." Di sa, att han hade wa't stor-bonne o ridi på en viter häsk ute på gårdar. Han ville förstås inget gärd, o så gick det ikull för 'em o så fick han bli slätere. De Häradstorp kom han på samma gång som tre andre. Di kom från Häradstorp i Kjällmo. Bonn-August hade många barn, men di fleste var redan døde o sjänke. När dom var vid Häradstorp, var det bestämt tre hem-me, två flickor o en pojke, som hette August han med. Pilt-August kalle! Di en o en oliking var det, åtminstone, när di kom de Häradstorp.

Di där Bonn-Augustes var för-

skräckligt fattiga. Aldrig hade di nå'n
gris. Skatera gick ju ett par i säll
varannens märke, men hos Bonn Augusts
gick ho för det meste åt på karkere
då an den förste månen. Den andre
månen hade di inget annat än lite
salt te potatisen o så det där mjölk-
shopet. Di bodde i samme stadsbyggnad
som vi o jag har många ärlige
ganger vakt där inne om kvällen
o så, när han kom hem från ar-
betet. Då satte huska på fram
ett tefat med kokter o skaleder
potatis. Det var en skvätt mjölk kallt.
der över potatisen o så lite salt te.
Men det var bare några stycken po-
tatiser o inte mycke mjölk heller.

113. 4227

Så fort han hade äte opp di där fat-
lige potatisera, o det tog inte må-
ge minuter, klädde han å sej o
la' sej med detsamme.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

113

Kvinnorabete vid Håradstorp.

Hälserehustrens fick ofte gå dags-
verken på herrgård. Di fick sätta ut torv
på åderna o hake torv också. När jag
var liten gick mi mor i dagsverke, men
sen jag blev större, gjorde ho det inte.
Sen vi kom de Byggnadsämbetsverket, kan jag
inte komma ihåg, att ho gick dags-
verke. Tog opp såd gjorde ho väl
men inte hake torv. Så hade di ju rell-
karv, så då behövdi di inte hake
så mycket torv. Ibland fick di ock-
så vara med o lassa gödsel o gräbba
gödsel.

Under skåpdearbete var di
orkra med. När di håll på med hö

fick frundinra vare med o räpse
bå, när di satte opp o när di körde.
Det var två länshärer för jännan o
dilog i sätat på en gång både två,
så nog fick di snart lass.

Med lövhacket var frun-
sinra också med. Di hade 10 fjög i
beding o då fick di också bäre ihop 'et
i höga. På hade di träbrickor, som di
använde di samma dag efter dag, o
dom fick di satte opp i "bryggen" på
höga. När di sen körde, kätene di
höga, om det var fulle 10 fjög i dom.
Ulla asplöv hade di bare 8 fjög, för
det var ju värre, för då fick di lov
varke särskild bindkoist. Närva
skulle möte 12 lunn i baret, men

det kunne dig i intet måde var karve,
så det kanske var lige så o så ibland.

Vid sådeskörden var slaktere-
hustrer ockrä med som opptagerkor.
Lå fick di ockrä råfse, för vid Håradslarp
hade di på den din unge kårhöfser utom
o gammal släp-råfse. När di sen körde
in så'a fick di vare med o råfse efter.

Potatisen fick grundigra plörke
ensamme. Det var bare en oppkorere
med. Rover hade di inte vid Håradslarp
utan bare på en ukgård, som hetle
Farsnåset. Där hade di på vintern bare
oxer, som det var fel på. Di tog dit
barn bå' från Håradslarp o Finsborg
o Viberga o Viskinge o Lölarp o Rarnslarp
o Kroslarp, ja alle deres gårde, som di

hade under eget bruk. Dom där ota
fare di med hö o rover o sålde
dom sen de slakt de England.

När di trask, var det nog
inte så många fruntimmer med. Nåra
torde väl li alle fall ^{ha} vara med för
de skäre app.

Stigare fram på kasta, när
di gjorde milia i ordning, fickork-
sa fruntimmera vare med o hjälpe
de. Det var di som hake allt bar-
ret. Det var beking de hake allt
barret de e mile på dan. Då var
det ju föllt jordsås, men di fick nog
i alle fall sno sej, det vill jag
love. Di fick hake ä barret o sen
hake 'et i höge. I bland sent fram

på döda kunne det vare ofærkt
være de hadde bare. Så bruke mi
farmar tale om att ho en gång hadde
bare de e mile, når det var så
mycke'snø, så det slog henne opp,
så langt ho var bliven! Uda' att
det var så mycke'snø, fikk ho jo
okrå'arbete mycke'være än ho
annars skulle ha behovt. O väl
var det, för annars hade ho väl
færri ihjäl, så ofærkt kallt som
det okrå' var. Att ho inte vart
gräver, var jo underligt, så pass
kallt o snöigt som det var. Di hade
jo heller inge kalssonger på den
lin utan skön gick henne direkt
opp i andan.

Aljölke behövde stadhusterra
inte göra, för på den lin hade di lagarn
batarrentereder o då fick den som
hade lagarn på arrende skaffe mjölk-
ere bäst han ville. Den som hade
lagarn på arrende fick ge visst för
var ko o sen hade han visst med
för för var ko. Vid Käradsörp gav
Rengskörn 75 kr. för var ko o
hade 3 lass hö, 3 kunnar havre,
viss med havrehalm, allt hänt,
som var på garn, o raghalm så
mycket som behövdes. På skulle
di ha betet åt djura i kaga, till
det blev betet på gärda. Tinsponga
höll häst se köre mjölka med.
Vid Vistings höll di orkari valkunn,

för där fanns inga gårdsgårde. Vid
Vistinge var det prästen min för-
bror, som arrendele' lagarn. Han
fick ge 80 kr. för var ko, för där
skulle det vara likt för o likt
betet än vid flätsdalen. O det var
det ju också, för det är ju kraftigare
jord vid Vistinge. Där är det be-
jord, styv bejord, men vid fläts-
dalen är det ju så stor det mossen.

Samla öksdochar.LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

121

I högdorpe höge fanns det fem gamle öksdochar, som var urholkede ur talldochar. Di var som e vanlig öke i längd o bredden var ungefär den-
samme överallt. Den enen, som låg nere i vältet för jårnan, var frisk, men den som låg upp på land, var rutten utom nersidan, som låg ner i dagn. En del såg ut som om di skulle ha vält brände ur, för det var bränt i dom. Men det var inte alle, bare en del. - Det fanns ingen säger om från vilken tid di var. Folk bare tale om, att di fanns o jag har ju själv sett dom. Alminstone näm fanns det orhon i Hegerås kohage.

Snokar i lagårn.

Gamle höglarna hade dyng-
orme i lagårn. Om somra låg di
o sole sej på karmen över lagårs-
dåra. På vintern var di väl under
lagårn. På sommern när en slag kem-
tessikring dyngstacken, så låg di
djockt o sole sej i gräset. Det var
store ormer, bå' länge o grove. Det
var nog ena gamle kringar en del.
O när en sen kårde ut dynga på
eftersomra, så var det fullt med
ägg o ormmunger, som riktigt
vålde fram ur ägga, som låg där
i store klyffor. I lagårn hålls di ock-
så. I bland låg di i väggdraga

(springera mella stocka) o andre
ganger h  l   di i b  sa o i krubbera,
så en fick tag i dom, när en tog ska-
ka f  r de bl  nne in k  ra.

På länge di gamle h  glarpa
var kvar, fick ingen r  re arma, f  r
då skulle det bli   lus. Di gav dom
vinst   k  r mjölk de dr  cke, f  r det
h  de di bestämt n  r vare på o få.
Sen vi kom dit, bruke vi ställe
ut    tr  bytte med mjölk de en
kalv, som gick i h  gen o där bruke
arma. Länge se j  ver o dr  cke
mjölk. Allen n  r en kom, bar det
ib  g med dom. F  rd  n det kanske
di   tte gjorde, så länge di gamle
var kvar, för då fick di ju vare i fred.

Sen vi kom dit, ønske 'dud snart
på dom, for vi slog o done med
dom allt vad vi seke.

Gamle hørdarpegumma
var hos oss første uet, når min mor
var sjuk, o ho sa' de oss, att vi
inte skulle röre arma, for det
skulle bringe otur. Men vi slog
ihjäl så många vi kom över.

Skator.

Vid Högstaden fanns det också
förskräckligt med skator. De hade bo-
ställen i plommaträderna o i granarna runt
ikring. Dom skulle en inte heller få
roa, för då skulle det bli okus.
Men vi lät inte dom heller vara i
fred utan rev ner bonan o slog ihjäl
unga. I början var skatera all-
deles omöjliga, så när en kaste
ut när en näbb så d'ät honna, så
tog skatera det.

Og. Uppl. Efr. Andelson 1934. s. 126. 4227
Risinge Per. Oskarsdottir
f. 1865 i Risinge.

Majeldar.

Nåi jag var pojke, brukade
elka majeldar. Det var ett mod
efter gamle tin för te jag bort
varga. Di hade länge lurer uti trä
o blåste i. Kanhända var di fem
koarter länge. Di blåste i lura o
sköt o skrek.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

126

"Ta karen."

Var di skulle mejs det siste,
bruke' di säga, att di skulle ta
karen. Men det är ingen vidskeelse,
utan det har hänt, att det har fun-
nit kare i såa o där har di geth
sej undan för det siste o där har en
där fått se dom o ibland kunne
ta dom.

Van

1284227

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

128

Skäl vid döskeln.

Då far kom hem o hade köpt
en gris, så han fällkniven inför döskeln
o lät grisen gå över, för att de inte
skulle kunna tralla bort'en.

Flagrönn i oket.

Far bruke barre in flag-
rönn i oket. Det var jo att han
skulle ha tur med dom, så alligen
skulle kunne skade dom med troll-
dom.

Östergötland
Finspanga förs.
Risinge Sn
Nytt. År 1924

4227 130 Nytt. År. Andersson
Per. Oskar Andersson
Född 1865

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

130

Käppkörning från julstämman.

Vid Bodarp, när morfars var där,
var di omöjligt med sin vidskepebo.
Isärskilt var det en bonne, som hette
Petrus, som var galen med sin där
gammel skrock. Där skulle di vare frist
hem från julstämman o frist de vattne
håsa julenatta vid bykälla. Di som
blev frist med det, skulle sen bli
frist med allt arbete under året.

by: Risinge.